

Aandacht voor excellentie in het mbo loont!

EEN INVENTARISATIE
VAN MBOE, ROC
MIDDEN-NEDERLAND
EN BUREAU TURF: DE
STAAT VAN EXCELLENTIE

Excellentie en het mbo, het leken twee begrippen die niet bij elkaar passen. Toch heeft de afgelopen zes jaar een kentering plaatsgevonden die excellentie en mbo verbindt en misschien zelfs verenigt. Cruciaal was de start van de kwaliteitsafspraken in 2015 waar excellentie voor het eerst op de mbo-agenda kwam. Het ministerie van OC&W stelde vier jaar lang geormerkte middelen ter beschikking aan instellingen die een concreet plan indienden voor de ontwikkeling van excellentie. De voorwaarden waren verrassend eenvoudig: een excellentieprogramma moest extra-curriculair, aanvullend en aantoonbaar verzaamd zijn en een vorm van erkenning opleveren voor de student. De meeste instellingen hebben destijds de handschoen opgepakt. Nu zes jaar later en twee jaar na afloop van de regeling, heeft MBOe (de stichting die excellentie in het mbo aanjaagt) in samenwerking met ROC Midden Nederland en Bureau Turf een inventarisatie gedaan van excellentie in het mbo: De Staat van Excellentie. [LEONTIEN KRAGTEN,](#)

[NORBERT RUEPERT](#)

»

ROC Midden-Nederland

Alle 65 mbo-instellingen in Nederland zijn benaderd, waarvan 45 aangesloten bij MBOe. Uiteindelijk hebben 41 instellingen de vragenlijst ingevuld, wat een respons betekende van 63%. De belangrijkste conclusie is dat bij 80% van de mbo-instellingen er sprake is van een duurzame vorm van excellentie die als zodanig (door instelling zelf) wordt gedefinieerd.

EXCELLENTIE LIJKT EEN VASTE WAARDE TE ZIJN GEWORDEN IN HET MBO

Hoe komt het dat deze regeling zo succesvol is geweest? Over het algemeen hebben stimuleringsmaatregelen slechts een beperkt effect; na afloop van stimuleringsgelden verdwijnt de interesse en de noodzaak (Karsten, 2016). Dat is duidelijk niet het geval bij de regeling excellentiegelden. De respons op de uitvraag geeft vijf aanknopingspunten voor het succes van de regeling en het belang van excellentie voor het mbo.

MBO KRUIPT UIT DE SCHULP

Het proces van herwaardering voor het mbo is al enige jaren gaande. In de maatschappij, het bedrijfsleven en de politiek wordt de waarde en het belang van het mbo meer gezien en beter ingeschat. Een gerichte strategie van zichtbaarheid en promotie zoals het Uitblinkersgala en opening van het schooljaar door Koning Willem Alexander (2018) en minister-president Rutte (2020) heeft het mbo in de spotlight gezet. De ontwikkeling van excellentie, die gelijktijdig door de scholen werd opgepakt, speelt daarin een belangrijke rol.

Excellentie heeft laten zien dat het mbo veel talent herbergt. Ambitieuze docenten en studenten die geïnteresseerd zijn in innovatie in het werkveld en de toekomst van het beroep of die vakmanschap vooropstellen en naar excellentie streven in de Skillswedstrijden, geven de richting aan. In alle gevallen gaat het om waardering van het beroep en het uitdragen van trots voor kennis en kunde in het mbo. Die trots vertaalt zich in een ander beeld voor studenten, ouders, werkveld en de beroepskolom. Een positief beeld van kansen en mogelijkheden met een bijpassend nieuw zelfbewustzijn.

DE EXCELLENTE DOCENT

Excellentieprogramma's zijn net zozeer de programma's van ambitieuze docenten als van ambitieuze studenten. In excellentieprogramma's vinden ze elkaar. Wat maakt dat ambitieuze docenten zich juist hiervoor willen inzetten terwijl ze ook al bij veel andere ontwikkelingen en vernieuwingen zijn betrokken? Docenten die in excellentieonderwijs participeren, worden gekenmerkt door authenticiteit, de moed om te doceren, het kunnen uitdagen, investeren in relaties, zijn voortdurend op zoek naar het beste en zijn rolmodel voor continue leren. Ze zijn bereid zich kwetsbaar op te stellen door samen met studenten te experimenteren en te onderzoeken. Ze kiezen voor excellentie omdat ze in excellentieonderwijs experimenteer-ruimte ervaren en hun ambitieuze studenten goed kunnen bedienen, maar misschien zit de grootste bijdrage wel in de bereidheid elkaar

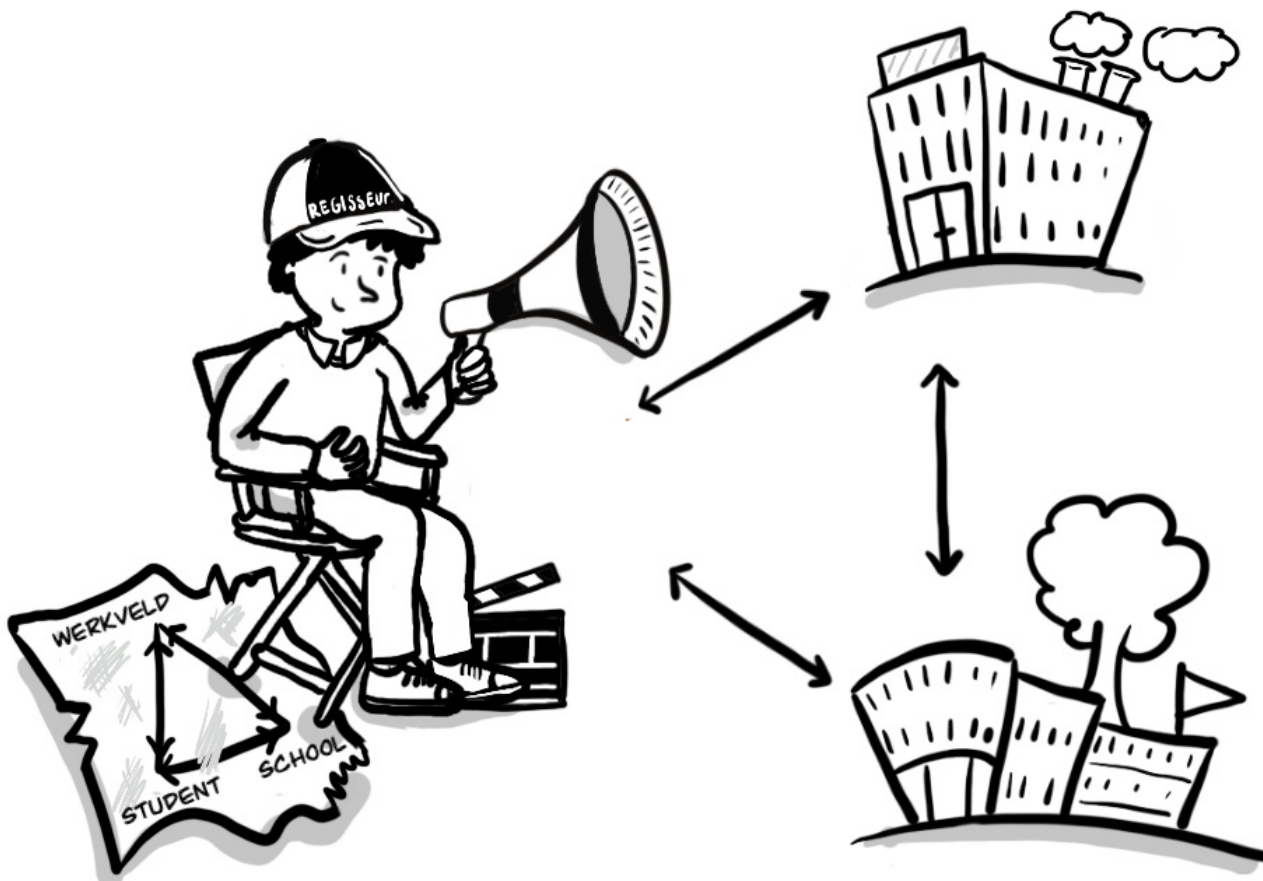
te helpen en te ondersteunen en in de behoefte om samen (met studenten) uit te vinden wat werkt en hoe daar te komen. Het lef om te delen en je kwetsbaar durven opstellen zijn hierin cruciale elementen!

STUDENTPARTICIPATIE

Bij de meeste excellentieprogramma's (80%) speelt de student een centrale rol in de vormgeving, de ontwikkeling en de uitvoering van programma's. Studenten laten daarmee zien dat ze de wens en capaciteit hebben een belangrijke rol te spelen in de vormgeving van hun (reguliere) onderwijs, waarbij de rol varieert van meedenker tot beslisser. Ze laten ook zien dat hun wensen verder reiken dan de reguliere programma's en dat ze eigen intenties hebben voor hun ontwikkeling. Een ontwikkeling die ze zelf willen vormgeven en ontplooiën. Daarmee heeft excellentie laten zien dat de inbreng en invloed van studenten van groot belang is voor kwaliteit en impact van het onderwijs. Een inbreng die breder terugkomt in studentenraden en studentenpanels.

EEN NIEUWE BALANS

De wens van de student om meer invloed te krijgen, meer betrokken te raken bij zijn eigen leerproces en eigen ontwikkeling heeft bijgedragen aan misschien wel de belangrijkste verandering die excellentie teweeg heeft gebracht, namelijk op de verhouding student-docent-werkveld. De bekende driehoek, die werd gebruikt om de relatie te duiden tussen deze drie actoren, lijkt te zijn veranderd in een meer fluïde, verschuifbare driehoek waarbij de

DE STUDENT AAN ZET

student meer en meer als regisseur optreedt. De student heeft in excellentie laten zien dat talent en ambitie de basis vormen voor

DOCENT EN STUDENT DELEN HUN PASSIE EN AUTONOMIE

een relatie die wordt geladen met verbondenheid en gelijkwaardigheid; docent en student delen hun passie en autonomie. De docent geeft hierbij ook ruimte aan de student.

RETURN ON INVESTMENT

Bovenstaande is echter niet voldoende om het succes van de regeling te verklaren. Naast het proces op de werkvloer waar ambitieuze docenten en studenten elkaar vonden

(bottom-up), werd tegelijkertijd het management (bestuur) meegenomen. Zij zagen de energie en de positieve uitstraling ontstaan en met relatief weinig middelen werd veel impact gecreëerd. Het ontstaan van proeftuinen, actieve studentparticipatie, enthousiaste docenten en de positieve beeldvorming bij alle stakeholders waaronder het hoger onderwijs, zijn allemaal effecten van de regeling die duidelijk maken dat er een meerwaarde is aan excellentie die de investering meer dan zinvol maakt.

TOT SLOT

Excellentie lijkt een vaste waarde te zijn geworden in het mbo in Nederland. Twee jaar na afloop van de regeling en zes jaar na de start biedt 80% van instellingen nog excellentieprogramma's aan. Het succes van de regeling heeft veel te maken met de positieve energie die het creëert bij studenten, docenten, management en de buitenwereld.

Studenten en docenten namen en kregen de ruimte om samen op te trekken, te experimenteren en hun ambities te ontplooiën. Voor studenten was het ook de manier om te laten zien dat hun invloed en meedenken het onderwijs verbetert (studentparticipatie). De positieve energie die excellentie met zich meebracht, werd gezien in de organisatie en in de buitenwereld. Excellentie werd daarmee een belangrijke aanjager van de herwaardering van het mbo. Terugkomend op de vraag waarom deze regeling nu zo succesvol was, is samen te vatten in 'De tijd was er rijp voor!'. ■

LEONTIEN KRAGTEN IS LANDELIJK PROJECTLEIDER MBOE, HET NETWERK VOOR EXCELLENTIE IN HET MBO, NORBERT RUEPERT IS STRATEGISCH ONDERWIJSPARTNER ROC MIDDEN NEDERLAND EN PROGRAMMA-MANAGER VAN HET EXCELLENTIEPROGRAMMA UP. VOOR MEER INFORMATIE MAIL VIA L.KRAGTEN@MBOE.NL | N.RUEPERT@ROCMN.NL